Autor Guste Santini
Četvrtak, 09 Kolovoz 2007 12:10

Poskupljenja u Srbiji potakla strah od inflacije

Na ovim prostorima stalno je prisutna avet inflacije. Bivša Jugoslavija je imala uvijek “povišenu temperaturu”. Borba protiv inflacije vodila se raznim mjerama pa kad one nisu bile dovoljne pristupilo se reformama. Zadanja takva reforma, koja nije provedena, zvala se: “Dugoročni program ekonomske stabilizacije”. Program je bio rezultat višegodišnjeg rada Komisije saveznih društvenih savjeta za probleme ekonomske stabilizacije. Radove Komisije tiskao je Centar za rdničko samoupravljanje. Bio je to opsežni rad koji ni danas nije loše konzultirati.

I ostale su socijalističke zemlje imale inflaciju koja se nije manifestirala rastom cijena već praznim policama, velikim redovima i racionalizacijama, te šverckomercom.

Svjetski poznati mađar Janos Kornai određujući razliku između tržišnog i planskog modela privređivanja skovao je naziv “tavrdo budžetsko ograničenje”. Naziv je dijagnostički i u osnovi ga možemo interpretirati da tržišna gospodarstva funkcioniraju u uvjetima ograničene “slavine” centralne banke i odgovorne fiskalne politike, dok tzv. socijalističke zemlje olako popuštaju “uzde” ne libeći se i od prevelike emisije novca. Svojevremeno je akademik Ivo Perišin početkom sedamdesetih pokušao, istina bog bez uspjeha, promovirao svoj model reguliranja potrebne količine novca tzv. monetizacijom sa ciljem da poveže realnu i monetarnu sferu. Osim aplauza ništa se nije dogodilo!

I danas, bivše socijalističke sada tranzicijske zemlje funkcioniraju u uvjetima “mekog budžetskog ograničenja”. Umjesto “monetarne slavine” podržavile su sredstva za proizvodnju (slučaj zemalja sljednica bivše Jugoslavije) i društveno bogatstvo počele rasprodavati. U svim zemljama imamo taj slučaj osim Slovenije gdje se je uvelo “tvrdo bbudžetsko ograničenje” te priznala realna inflacija i koja se je primjerenom ekonomskom politikom u vremenu “peglala”. Ostale su zemlje pored rasprodaje pristupile intenzivnom zaduživanju u inozemstvu što je otvorilo mogućnosti “života na visokoj nozi” a može se kvantificirati putem koroničnih deficita platne bilance koji je rastući. Upravo taj deficit definira “meko budžetsko ograničenje”. Naš narod mudro kaže : “pokrij se koliko ti je biljac dug” i tu je sva mudrost “tvrdog budžetskog ograničenja”.

Prema tome, problemi inflacije nisu samo problemi Srbije već svih bivših socijalističkih zemalja. Nove članice Europske unije, koje svoje članstvo velim dijelom zahvaljuju političkim razlozima, uglavnom, ostaju periferija koja slijedi globalnu politiku asocijalcije. Stope rasta koje ostvaruju nisu dugoročnog karaktera i mogu se odrediti kao kratkoročna harmonizacija u uvjetima kapital odnosa.

Za identificirati je “scenarij” događanja. Najprije se prodaju financijske institucije, potom slijede trgovački kanali, a ravnopravno s tim djelatnostima “internacionaliziraju” se djelatnosti komparativnih prednostil, te djelatnosti koje “donose” tržište. Ostale tvrtke muku muče, pa u uvjetima kada nemaju dostatnu kreditnu podršku od “domaćih poslovnih banaka” izuzetno se uspiju othvati stečajevima.

Vratimo se Srbiji.

Strah od inflacije je razumljiv. Ne treba zaboraviti da je finalna raspodjela srbskog društvenog proizvoda, promatrano po oblicima finalne potrošnje, u korist osobne potrošnje. Deficit bitno subvencionira ionako nedovoljne investicije i, i prema tome, o mogućem deficitu ovisi stabilnost cijena. U protivnom, da nema deficita platne bilance, imamo slučaj puno novaca u potrazi za malo roba i usluga što znači - inflaciju. Psihološka inflacija može izaći ispod kontrole to dobro znaju ekonomisti u Srbiji. Ipak, psihološka infalcija temelji se na realnoj/strukturnoj inflaciji i ona je zapravo sumarni izraz neučinkovitosti u realnom sektoru. Gdje nema realne inflacije psihološka je tek “nevrijeme” (recimo nevera) u inače lijepom vremenu.

Visoka zaduženost prema inozemstvu rezultirat će ubrzanom prodajom nacionalnog bogatstva Srbije što će, u slijedećem koraku, umanjiti broj stupnjeva slobode ekonomske politike. S druge, pak, strane, teško je u novim demokracijama očekivati od političkih stranaka da gledaju sa dužim vremenskim horizontom od slijedećih izbora.

Dragi čitaoce, sve je to, u nešto blašoj mjeri, prisutno i u Hrvatskoj. Bog nam je dao predivnu obalu pa nas ona, za sada, izvlači iz realno neugodne gospodarske situacije. Kakva je ona, po mome mišljenju, dovoljno je pročitati komentare na ovim stranicama.